

G eandewei

KERKBLAD

Jaargang 28 - nummer 16
vrijdag 10 september 2021
editie Leeuwarden e.o.

Julius Schnorr von Carosfeld, Ruth op het land van Boaz, 1828, National Gallery London

Protestantse
Kerk

Ruth, Boaz en Obed

Waar komt mijn
hulp vandaan?

Gelukkig
nieuwjaar!

Hervormde
Evangelisatievereniging

Column Conrad Berghoef

Gelukkig nieuwjaar!

Hoe vaak kan een mens opnieuw beginnen? Elke dag, natuurlijk. Toch wordt de datum van 1 januari vaak gezien als een breekpunt in de kalender. Er zijn kerkdiensten op 31 december en 1 januari, in een toch al volle week, terwijl het kerkelijk jaar enkele weken daarvoor is begonnen. We maken er in de maand december, kortom, een rommeltje van. En dat terwijl we eigenlijk een veel beter alternatief hebben om elkaar een gelukkig nieuwjaar te wensen: september!

Eerst een stukje historie. Het grootste gedeelte van de wereld leeft volgens de Gregoriaanse kalender. In West-Europa werd deze door paus Gregorius XIII in 1582 afgekondigd. Het maakte een einde aan de Juliaanse kalender, die op zijn beurt weer een eind maakte aan de Romeinse kalender.

Hier en daar zijn nog wel restanten van die kalenders te vinden. Zo was in de Romeinse kalender de maand maart de eerste maand en februari de laatste. Dan weet u nu waarom die extra dag in schrikkeljaren bij februari wordt opgeteld: in de Juliaanse kalender, ingevoerd in de tijd van Julius Ceasar, werd februari een soort 'restmaand'. En sommige oosters-katholieke kerken gebruiken nog de Juliaanse kalender, waardoor Kerstmis bijvoorbeeld op een andere datum valt.

Wat mij betreft gaan we nu in kerk en samenleving over naar een postmoderne kalender. We hoeven niet veel te veranderen, maar laten we het jaar nu maar beginnen in september (oorspronkelijk de zevende-sept- maand in de Romeinse jaartelling). Voor zoveel mensen is september een nieuw begin. De maand waarin je uitgerust aan de start staat, na de drie R's: rust, reflectie en Route Soleil. Scholieren gaan grotendeels over naar een nieuw leerjaar, soms op nieuwe scholen. Een nieuw begin, dat je bewust als gezin zou kunnen vieren. En al jaren vieren kerken begin september het nieuwe jaar met startzondagen, waarin ruimte is voor ontmoeting en vooruitkijken naar het nieuwe jaar.

Ik wens u en jou daarom een gelukkig nieuwjaar, in alle gezondheid en vertrouwen dat het een mooi jaar wordt.

*Conrad Berghoef uit Drachten
is docent op ROC Friese Poort*

Meditatie Psalm 121 - B

Mijn hulp is van de Heer... (ps. 121: 2)

door ds. Geert van Wieren

Psalm 121-B

Dagelijks lees ik de krant,
volg het nieuws
bij de talkshow,
check de berichten
op NOS.nl

een man opkomend voor recht
neergeschoten op straat,
huizen onder water
mensen radeloos,
Nederland donkerrood

Waar komt mijn hulp vandaan?

Vertrouw op de hulp
van de Heer
- zeggen ze -
mooie woorden
maar ik vind dat
moeilijk

Waar komt mijn hulp vandaan?

handen die helpen
troostvolle woorden
stille die draagt
brood en beker
bloemen van liefde
onvoorwaardelijke zorg
delend geluk

Waarín mensen
mensen zijn
daar is God

*ds. Geert van Wieren
Protestantse Gemeente Oosternijkerk*

Leesrooster

Week 37, 12 t/m 18 september

zondag	Galaten 6:1-18
maandag	Psalm 92
dinsdag	Spreuken 11:1-16
woensdag	Spreuken 11:17-31
donderdag	Spreuken 12:1-12
vrijdag	Spreuken 12:13-28
zaterdag	Marcus 9:14-29

Week 38, 19 t/m 25 september

zondag	Marcus 9:30-41
maandag	Marcus 9:42-50
dinsdag	Psalm 102:1-12
woensdag	Psalm 102:13-29
donderdag	Spreuken 13:1-9
vrijdag	Spreuken 13:10-25
zaterdag	Psalm 62

Week 39, 26 september t/m 2 oktober

zondag	Efeziërs 4:1-16
maandag	Efeziërs 4:17-24
dinsdag	Efeziërs 4:25-5:2
woensdag	Efeziërs 5:3-20
donderdag	Spreuken 14:1-14
vrijdag	Spreuken 14:15-24
zaterdag	Spreuken 14:25-35

**Geandewei 12 t/m 16
zijn nummers voor drie
weken**

Geloof en persoonsnamen (4)

Ruth, Boaz en Obed

Iedere week wordt in onze kerken gecollecteerd voor de diaconie, soms voor het werelddiaconaat. Met dat geld worden projecten in binnen- en buitenland gesteund. Omzien naar mensen in rouw, ouderen en zieken heeft in gemeenten prioriteit. In de vier gemeenten waar ik predikant was, waren gemeenteleden actief in vluchtelingenwerkgroepen. Waarom? Het boekje Ruth geeft het antwoord.

door ds. Doede Wiersma

Mensen in nood mogen zich geborgen weten bij God. Maar vrouwen als Ruth en mannen als Boaz, beseffen dat liefde voor God liefde voor de naaste inhoudt. 'Heb uw naaste lief als u zelf' is de samenvatting van alle geboden. (Romeinen 13: 9)

Vleugels

Boaz begroet Ruth met: 'de Heer, de God van Israel, onder wiens vleugels je een toevlucht hebt gezocht.' (2: 9).

Het is de troost van de Psalmen (zie kader). De aanwezigheid van God voelde Israel sterk bij de ark van het verbond. De vleugels van engelachtige figuren (cherubs) boven die ark kunnen de bron zijn van deze beeldspraak.

Op basis van het - door geloof gekleurde - recht in Israel vraagt Ruth aan Boaz om te mogen schuilen onder zijn vleugels. Want Boaz betekent immers: 'in God is kracht!' 'Ik ben Ruth, uw dienaar, spreid uw vleugel uit over uw dienaar, want een losser bent u.' (3:9; vertaling Ellen van Wolde; dat De Nieuwe Bijbelvertaling vleugels hier weglaat zie ik als een misser). In haar sprankelende studie *Ruth en Naomi, twee vreemdgangers* (1996) vertaalt van Wolde in 3: 4 en 7: 'kleed je uit op de plaats bij zijn voeten.' Zij verwijst naar een tekst uit Ezechiël waar God zijn mantel spreidt over het 'naakte' Jeruzalem. (Ezechiël 16: 8). Het naakt zijn van Ruth symboliseert alleen haar economische en sociale zwakheid, legt Van Wolde uit.

Persoonsnamen

De persoonsnamen in het boek Ruth ondersteunen de boodschap.

Eli-melek: mijn God is koning
Bo-az: in Hem (God) is kracht
Naomi: mijn liefelijke
(Mara: de verbitterde)
Obed: dienaar/diaken.
Ruth: betekenis onzeker
Beth-lehem: huis met brood

Het Bijbelboek draagt de naam van Ruth. Zij is de hoofdpersoon. De vrouwen van Bethlehem schatten haar waarde hoger in dan zeven zonen. (4: 15). Zij, de vreemdeling, wordt via haar zoon Obed, voorouder van David en Jezus. Boaz doet zijn naam eer aan.

Dinges

De man, die eerder in aanmerking komt om te 'lossen', krijgt geen naam. Als Boaz hem aanspreekt zegt hij: 'Hé Dinges' (Ellen van Wolde) of 'Jo dêr' (Friese Vertaling). Ruths andere schoondochter Orpa en 'Dinges' kiezen de voor hen voordeligste weg. Zij worden verder doodgezwegen.

Opvoeding

De 'geestelijke wereld' in het boek Ruth is die van 'de poort'. De poort is centrum van opvoeding, bestuur en rechtspraak. Geloof in God is daarin de alles bepalende factor, voorwaarde voor wijsheid en rechtvaardigheid: 'Voor een dwaas is wijsheid onbereikbaar, als de oudsten in de poort bijeen zijn, weet hij niets te zeggen.' (Spreuken 24: 7).

Prioriteit in de poort heeft de ongekende zorg voor zwakken.

- God eren is zich over de arme ontfermen (Spreuken 14: 31)
- God beledigen is de arme bespotten (17: 5)
- De oprechte erkent de rechten van armen (29:7)

In oude wetsteksten aldus verwoord: 'vervloekt is een ieder die de rechten van vreemdelingen, weduwen en wezen schendt' (Deuteronomium 27: 19).

De vleugels van God

'Verberg mij in de schaduw van uw vleugels' (Psalm 17: 8)

Hoe kostbaar is uw liefde God! In de schaduw van uw vleugels schuilen de mensen (Psalm 36: 8)

In de schaduw van uw vleugels zal ik schuilen (Psalm 57:2)

Laat mij altijd wonen in uw tent, veilig verscholen onder uw vleugels (Psalm 61: 5)

U bent altijd mijn hulp geweest, Ik juichte in de schaduw van uw vleugels (Psalm 63: 8)

Hij, God, zal je beschermen met zijn vleugels, onder zijn wieken vind je een toevlucht (Psalm 91: 4)

Jezus: 'Hoe vaak heb ik -Jeruzalem- je kinderen niet bijeen willen brengen zoals een hen haar kuikens verzamelt onder haar vleugels. (Mattheus 23: 37)

Tot die rechten hoort de bescherming van de kavel land van arme en weduwe.

'Verleg geen oude grenzen, schendt de akkers van wezen niet, want hun beschermer is sterk, hij zal hun rechten tegen je verdedigen', (Spreuken 23:10; zie ook 22: 22).

'God maakt de grenspaal (van de kavel) van de weduwe vast' (Spreuken 15: 25; NBG).

Eveneens opgenomen in Deuteronomium 27: 'Vervloekt is een ieder die de grenssteen (van de kavel) van anderen verplaatst.' Zonder die kavel is er geen bestaanszekerheid.

De Bijbel bevat een pleidooi voor liefdadigheid, maar wil tevens structurele oplossingen. Dat Jezus deze lessen uit de opvoeding serieus nam blijkt uit zijn partij kiezen in:

'Zalig, gij armen' (Lukas 6: 20) en het verhaal over Lazarus (Lukas 16: 19- 31).

Obed en gemeente-zijn

Het kind van Boaz en Ruth draagt de naam Obed. Die naam bevat de wens dat hij een dienend mens mag worden. Voor Jezus is dienen de kern van zijn missie: 'Ik ben in jullie midden als één die dient', een diaken. (Lukas 22: 27).

De twee kerngedachten in het boek Ruth: 'schuilen bij God' en 'schuilen bij mensen' beleefd de kerk in Avondmaal en Diaconie. In het Heilig Avondmaal viert de kerk dat ze mag schuilen onder de vleugels van God. In de diaconie is de kerk dichtbij en veraf (werelddiaconaat) tot vleugels,

Want God, die de vader van de wezen is en de pleitbezorger voor weduwen, doet eenzamen in een huisgezin wonen. (Psalm 68: 6, 7).

God doet! De armen hebben bij Hem rechten. De kerk mag er, als Boaz en Ruth, inhoud aan geven. Glorieus.

P.S.: Lees ook Job 29: 7, 11- 17: heel verhelderend bij dit artikel.

Doede Wiersma uit Leeuwarden was medewerker Oude Testament aan de Rijksuniversiteit Groningen en is emeritus predikant van de Protestantse Kerk

Byldspraak - Willem Wilstra

Moai fuort

It is opfallend, dat der yn it libben sa'n protte dingen barre dy't te 'linken' binne oan ferhalen yn 'e Bibel. Guon dominy's brûke se wol as in heakje om der in moaie preek oer te meitsjen. Sjoch it as in soarte fan spiegel om der stipe foar it libben út te krijen. Sa'n ûnderfining kin dan hiel posityf útpakke.

Yn july mocht ik mei in pear maten in machtich moaie dei op 'e Waadsee belibje. Helder en sinnich waar mei in koeltsje wyn. Men koe 'de wrâld útsjen'. Fiskje op seebearzen as harders. De koers wie nei de Ingelsmanplaat en It Rif, dat tusken Amelân en Skiermuontseach leit.

Op in gaadlik plak waard it fiskersnet oerboard set. En doe in skoft wachtsje... Tiid foar in bakje en in praatsje en genietsje fan de omjouwing. Oer leech wetter, as de sânbanken drûchfalle, is der rûnom in protte te sjen.

It die my tinken oan Johannes 21:3-5: Simon Petrus sei tsjin syn maten: *Ik gean te fiskjen. Se seinen tsjin him: Dan geane wy mei dy. Se gongen derop út en staptten yn it boat, mar dy nachts fongen se neat. (...) Jezus stie op 'e wal (...) en sei tsjin harren: Freonen, jimme hawwe tink wol wat fisk? Se antwurden Him: Nee. Hy sei tsjin harren: Smyt it net út oan 'e rjochterkant fan it boat, dan sille jimme wat fange.*

Wy hawwe dy dei neat fongen, mar kamen wol optein thúis. As men sa'n moaie dei belibbet, kin men der wer lang op tarre! De fiskerlju fan it Waad hawwe lykwols in protte konkurrinsje fan seehûnen; dy fange harren kilo's fisk ek. Wat wol in ferrassing wie, is dat wy trije brúnfiskten tommeljen seagen flak by it skip.

Expositie in Grote Kerk Bonhoeffer-kunst in Drachten

25 Friese kunstenaars - professionals en amateurs - exposeren op de zaterdagmiddagen van 11 september tot en met 30 oktober in de Grote Kerk van Drachten. De werken zijn divers, van schilderijen en beelden tot gedichten en foto's, maar wat ze gemeen hebben is dat ze zijn geïnspireerd op de woorden van Dietrich Bonhoeffer (1906-1945).

In het kader van het tweehonderdjarig bestaan van het Hillebrandorgel van de Grote Kerk gingen de kunstenaars - onder begeleiding van kunstenaar Gerrit Terpstra - binnen hun eigen discipline aan de slag met de woorden die ds. Dietrich Bonhoeffer tijdens zijn leven sprak of schreef. In april 2020 was het 75 jaar geleden dat de Duitse theoloog werd geëxecuteerd door de nazi's. De brieven, gedichten en gebieden die hij in de jaren ervoor in de gevangenis schreef worden nog altijd gezien als adembenemende poëzie over (aangevochten) geloof, hoop en liefde.

Deelnemers

De deelnemende kunstenaars zijn Aleid Dertien, Alie Hoogterp, Antonia Hamer, Botas, Corian Beeuwkes, Elias van der Sloot, Ellen Novara-da Lima, Esther van Wijk, Gerard Her-

der, Gerhild van Rooij, Hennie de Bruin, Hilda Klaassen, Janke Huitema, Johan Adema, Leidy Vonk, Margôt Ritman, Marianne Romijn, Marja Griede, Nicole Boerema - van Overbeek, Rolf Döderlein de Win, Sible de Vries, Tjitske Langhout, Aukje Wijma en (de Geandewei-medewerkers) Willem Wilstra en René Romijn. Hun werken zijn te bekijken op alle zaterda-

gen van 11 september tot en met 30 oktober 2021, van 13.30 tot 17.00 uur in de Grote Kerk, Zuidkade 10. Toegang gratis.

Orgelbespeling

Vanaf 18 september is er ook elke zaterdag om 16.00 een orgelbespeling, door achtereenvolgens Rein Albert Ferwerda (18 september), Jellegeert Postma en Berta Kwant (orgel en blokfluit, 25 september), Riemke Dijkstra (2 oktober), Hans Dorsman (9 oktober), Marieke van der Meer (16 oktober), Gjelt van der Velde (23 oktober) en Peter Bax (30 oktober).

Theologie voor Gemeenteleden Cursus Buitenpost gaat door

Na een verloren seizoen door corona gaat de cursus Theologische Vorming voor Gemeenteleden in Buitenpost op 14 september beginnen met het cursusjaar 2021-2022.

De cursus gaat uit van de provinciale Protestantse Kerk en kent als vakken Oude Testament en Nieuwe Testament, Kerkgeschiedenis, Dogmatiek/geloofsvragen, Jodendom, Liturgiek en Bijbelse theologie. Er zijn geen vooropleidingseisen en de voertaal is Neder-

lands. De cursus wordt in het najaar tien dinsdagmiddagen en in het voorjaar ook weer tien dinsdagmiddagmiddagen gegeven. Locatie is de Kruiskerk in Buitenpost. Inlichtingen en opgave: coördinator Roel Ruben via (06) 281 24 828 en/of r.ruben@upcmail.nl

Friese Kerkendag 2021 Joure gastdorp op 24 oktober

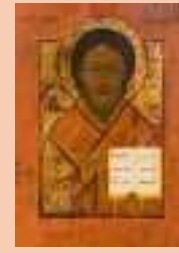
De Friese Kerkendag 2021 wordt op 24 oktober gehouden in Joure. Het evenement, dat door corona een jaar werd uitgesteld, heeft als centraal thema 'Tijd'

Een keur aan bekende sprekers belicht een aantal onderwerpen, zoals 'Groen Geloven', 'De kerk van morgen' en 'Kerkbeheer'. Er is ook een programma voor jongeren, een informatiemarkt en muziek. De activiteiten zijn in

de kerken van de Protestantse en de Doopsgezinde Gemeente, de Heilige Christoffelparochie en twee scholen. Ook is er een internetstream om de dag thuis te volgen. Meer informatie staat op www.friesekerkendag.nl

Geloofsgetuige

Johannes Chrysostomus

'Aan ieder van ons heeft God een taak toevertrouwd die belangrijker is dan de zon, belangrijker dan hemel, zee en aarde.'

**Plm. 345, Antiochië
† 14 september 407, Pontus*

Hij heeft een enorme hoeveelheid preken, brieven en verhandelingen nagelaten. Voor de oosters-orthodoxe kerken is Johannes Chrysostomus een van de vier grootste kerkvaders. De Byzantijnse liturgie gaat voor een groot deel op zijn herschikking terug.

Johannes Guldenmond was na zijn schooling in welsprekendheid bij de heiden Libanius in plaats van een politicus een radicaal christen geworden. Eenmaal bisschop combineerde hij zorgvuldige schriftuitleg met duidelijkheid én durf om te zeggen waar het op stond. Zijn levendige preektrant droeg bij aan grote populariteit. Hij bewonderde Paulus, maakte zich druk over het voortbestaan van halfheidense moraal en bijgeloof en besteedde zijn vermogen aan de armen. Net als Augustinus beschermde hij het huwelijk tegenover geestelijke overwaarding van de seksuele onthouding. Helaas maakt hij ook deel uit van de geschiedenis van het antisemitisme. In het najaar van 387 hield hij in Antiochië een reeks felle preken tegen de Joden. Antiochië was een grote kosmopolitische stad vol religie en wuft vermaak. Nog steeds vormden Joden er een belangrijke minderheid. En menig christen ging wel eens naar een synagoge. Er werd onderling gehuwd en gehandeld. Dat moest afgelopen zijn. 'Duivelaanbidders zijn het!' 'Moordlustigen!' 'Synagogen zijn plekken van hoererij!'

Het jaar erop werden synagogen in het hele oostelijke deel van het Romeinse rijk getroffen door een golf van vandalisme. Maar of dat zijn schuld was? Er was veel sociale onrust. En twee decennia eerder had keizer Julianus de Afvallige een deal met de Joden gesloten om de tempel te herbouwen en was de positie van de kerk weer wankel. Het ging de kerkleiders vooral om het duidelijker afbakenen van de christelijke identiteit. Ze waren de enigen niet die in de slag om aanhangers karikaturen schiepen.

In 398 werd hij tegen zijn zin patriarch in Constantinopel, dicht bij de keizerlijke troon van Theodosius I. Daar heeft hij ook bijgedragen aan verdere inperking van de rechten van de Joden. Maar de keizerlijke gunst betekende niet dat hij een blad voor de mond nam als het gedrag van het hof hem niet aanstond. Toen dit keizerin Eudoxia te gortig werd leverde hem dat afzetting en verbanning op. Het volk reageerde woedend met het in brand steken van de basiliek van Constantijn. Hoe dan ook een man die de lat hoog legde.

Harmen Jansen

De promotie van ds. Teije T. Osinga Hervormde Evangelisatieverenigingen in kaart

Op 1 juli promoveerde ds. Teije Osinga, emeritus-predikant te Franeker, aan de Protestantse Theologische Universiteit op het proefschrift *Hervormde evangelisatieverenigingen in Nederland 1855-1951*. In zijn lijvige boek doet hij verslag van zijn jarenlange onderzoek naar 'doelstellingen en praktijk' van 244 van zulke verenigingen, en wel van 1855 tot 1951.

door dr. Jan Dirk Wassenaar

Organisatie

Als uitvloeisel van de grondwet van 1844 – in dit verband moet de naam van J.R. Thorbecke genoemd worden – kwam in 1855 een regeling tot stand voor het oprichten van verenigingen. Hervormde 'waarheidsvrienden' en 'confessionelen' grepen toen hun kans om tot organisatie over te gaan: zij richtten evangelisatieverenigingen op. Achtergrond daarvan was onvrede met de bestaande bestuurscultuur onder het door koning Willem I ingevoerde *Algemeen Reglement* van 1816, maar vooral met de toen opkomende moderne theologie.

Overigens waren het niet alleen waarheidsvrienden en confessionelen die tot mobilisatie – ik gebruik deze term omdat er meer en meer sprake was van kerkelijke strijd – overgingen. Ook moderneren deden dat, onder de paraplu van de interconfessionele NPB (1870) en van de VVH (1904). De hervormd-gereformeerden volgden met de IZB (1935). Feit blijft, dat de meeste door Osinga onderzochte verenigingen tot de orthodoxe richting behoorden (70 procent confessioneel, 17 procent hervormd-gereformeerd).

'Buitenkerkelijk'

Ik noemde zojuist enkele landelijke verenigingen (NPB, VVH, IZB), maar het ging vooral om lokale initiatieven van minderheden, die hun kerkelijke plek opeisten. In formele zin waren de plaatselijke evangelisatieverenigingen 'buitenkerkelijk', maar ze waren wel min of meer met de Nederlandse Hervormde Kerk verbonden. (Osinga heeft zich bij zijn onderzoek beperkt tot de verenigingen met een statuut waarin een verband met die kerk wordt gelegd. Trouwens: hij heeft vastgesteld dat in 62 procent ervan het hervormde lidmaatschap vereist was.)

Evangelisatie stond niet als kerkelijke opdracht in het *Algemeen Reglement* van 1816 vermeld. Het was dus een meer particuliere onderneming van gelovigen. Hier moet wel iets aan toegevoegd worden. In de verenigingen richtte men zich vooral op mensen die al gelovig waren en qua organisatiestructuur waren de verenigingen behoorlijk kerkelijk opgetuigd. Door de buitenwacht werd wel denigrerend gesproken over 'kerkje spelen'.

Verenigingsleven

In *Hervormde evangelisatieverenigingen in Nederland 1855-1951* is de reglementaire insteek met betrekking tot de verenigingen dominant, vooral in de hoofdstukken 2, 3 en 4. Om een wetenschapstheoretische opmerking te maken: het betreft meer een institutioneel onderzoek dan wat prof.dr. Willem Frijhoff ooit met het begrip 'mentaliteitsgeschiedenis' om-

De 'Ned. Herv. Kapel Pniël' in Leeuwarden-Huizum (1925-2008). Het gebouw is in 2016 samengevoegd met de naastgelegen school tot Integraal Kindcentrum

schreef. Onder het motto 'Doelstellingen' gaat het in Osinga's boek over statuten, reglementen en wat dies meer zij. Maar het dagelijkse reilen en zeilen komt ook aan de orde, in het vijfde hoofdstuk: *De praktijk van het verenigingsleven en de sociaal-culturele betrokkenheid*. Het gaat bijvoorbeeld over wat door de verenigingen allemaal wel niet opgezet is: 'instellingen

voor geloofs- en leeroverdracht' (lees: zondagscholen en catechisatiegroepen), jongelingsverenigingen, scholen voor christelijk onderwijs, te veel om op te noemen.

Ook de thema's *Evangelisatieverenigingen en de politiek* en *Evangelisatieverenigingen en de vakbeweging* komen aan bod.

Kerkenraadscommissies

Om op de verhouding tussen de evangelisatieverenigingen en de Nederlandse Hervormde Kerk terug te komen: de verenigingen werden vaak gesteund door geestverwante predikanten en kerkenraden, die nogal eens bereid waren een voorziening te treffen voor sacramentsvieringen en voor de bevestiging tot lidmaat van leden van een vereniging.

Ondertussen veranderde er niets in de formele verhouding tussen de verenigingen en de gemeenten. Osinga: 'Oproepen daartoe vanuit de kerk en de dwingende regelgeving vanwege de Duitse bezetter ten tijde van de Tweede Wereldoorlog leidden nauwelijks tot enige toenadering.' Bij de dwingende regelgeving van de Duitse bezetter moet gedacht worden aan de plicht om bordjes met 'Verboden voor Joden' aan te brengen op de verenigingsaccommodaties. Door het instellen van lokale kerkenraadscommissies werden verenigingen en hun voorgangers toen wel in kerkelijk verband opgenomen, maar 'de kwestie' was daarmee niet opgelost.

Dr. Teije T. Osinga
foto: Sjaak Verboom

Aanbevolen Rome

Redacteuren en medewerkers van Geandewei bespreken boeken, cd's of dvd's die ze bij de lezer willen aanbevelen.

Met bijdragen van Aukje E. de Bildt, Teun-Jan Tabak

Bij het oude

Nam Osinga 1855 als beginjaar voor zijn onderzoek, 1951 koos hij als *terminus ad quem* of tewel eindjaar. Toen kreeg de Nederlandse Hervormde Kerk een nieuwe kerkorde. Tijdens en meteen na de Tweede Wereldoorlog was er in de kerk sprake van elan om tot nieuwe vormen van kerk-zijn te komen. Het was de tijd van Gemeenteopbouw (prof.dr. H. Kraemer) en apostolaatstheologie. Maar het bleek nog te vroeg te zijn om de evangelisatieverenigingen en de hervormde gemeenten bij elkaar te brengen.

Bij de promotie van Osinga vroeg een van de opponenten of gemeenteopbouw en apostolaatstheologie in de verenigingen wel invloed gehad hebben; of ze niet te zeer op eigen behoud en te weinig op evangelisatie – naar hun naam – gericht waren.

Hoe dat ook zij: de verhouding tussen de verenigingen en de gemeenten bleef nog geruime tijd bij het oude. Inmiddels zijn de meeste verenigingen wel in de plaatselijke gemeente geïntegreerd, er zijn ook veel opgeheven. Hier en daar bestaan ze nog, onder meer op het platteland van Drenthe.

'Kerkje spelen'?

Ik wees zojuist op de mijns inziens denigrerende kwalificatie 'kerkje spelen' voor wat er in de evangelisatieverenigingen gebeurde. Die aanduiding vind ik inderdaad niet terecht. Die miskent onder meer dat de oprichters hun 'actie' tot organisatie principieel als een noodmaatregel beschouwden, wat trouwens in het algemeen ook de overtuiging in de kring van de Confessionele Vereniging was. In dit verband zij de naam van dr. P.J. Kromsigt met ere genoemd.

Het is veeleer zo dat de verenigingen mensen bij het christelijk geloof bewaard hebben. De studie van Osinga is een groots eerbetoon aan degenen die hun krachten daaraan gegeven hebben.

Aan tal van hervormde evangelisatieverenigingen zijn publicaties gewijd. Het gaat dan vooral om lokale historische overzichten. Osinga komt de lof toe dat hij het bredere kader van het verschijnsel dat voor de Nederlandse Hervormde Kerk van grote betekenis is geweest, in kaart gebracht heeft. Een formidabele prestatie!

Van het proefschrift verschijnt deze maand een handelseditie. Informatie daarover is te verkrijgen via bvsdmelchers@hotmail.com, tel. (0514) 572 007 en t.t.osinga@ziggo.nl, tel. (0517) 853 000.

dr. Jan Dirk Wassenaar is predikant in Hellendoorn en een vaste medewerker van Geandewei

Rome

Yourcenar doen in hun boeken Rome aan. Net als Couperus, Carmiggelt, Nooteboom en Van Wilderode. *Alle schrijvers leiden naar Rome* is een ticket voor een van de mooiste denkbeeldige reizen die je wilt maken. Maar ook een uitstekende wegwijzer ter plekke. De zeven wandelingen, beschreven in korte verhalen van soms maar twee bladzijden door talloze schrijvers, leiden langs de Tiber en de Via Appia, langs schitterende renaissancepaleizen en barokkerken tot aan het Colosseum en het Vaticaan. De beschrijvingen geven zoveel kansen om de eigen visie te toetsen aan die van alle schrijvers. Bovendien laten kunstfoto's uit de negentiende eeuw een verrassend landelijk Rome zien, waar niet toeristen, maar geiten het Forum Romanum bevolken. Een prachtig boek om te lezen en bij weg te dromen. En om je op pad te zetten naar en in de eeuwige stad. Als reisgids om mee te nemen in de hand is het wat zwaar. Maar als je rugzak niet al te vol is, kan het daarin en kun je het in elke wijk van Rome tevoorschijn halen. Naast dit boek las ik het boek van Godfried Bomans: *Wandelingen door Rome*. Dit boek hoeft geen beschrijving. Voor wie Godfried Bomans een beetje kent, weet dat je bij zijn geschreven verhalen kunt huilen en kunt lachen. Het is een kostelijk boek. Bijna niet meer te krijgen, hooguit antiquarisch. (AEdeB)

Alle schrijvers leiden naar Rome, Patrick Lateur Davidsfonds/De Prom, Leuven/Baarn, 2000 (336 p.) 1e en 2e druk ISBN 90 6306 426 8

Wandelingen door Rome Godfried Bomans Elsevier / Amsterdam- Brussel ISBN 90 10 010740

Lente in de kerk

Dominee René van Loon is een optimistisch mens. Hij begint zijn boek *Lente in de kerk* met de bekentenis: 'Ik ben blij dat ik nu mag leven.' Zijn studieverlof gebruikte hij voor een tocht door gelovig Nederland om indrukken op te doen over 'opbloeiend geloof'. Het is volgens de auteur een bijzondere periode in de kerkgeschiedenis. Door verlating leek de kerk op een binnenzee die opdroogt, maar: 'Als ik nu om mij heen kijk zie ik op veel plaatsen lente in de kerk, jong groen, maar ook fris voorjaarsgroen aan oude bomen.'

Aan de hand van zijn eigen levensloop neemt de predikant zijn lezers mee in een boeiende, beknopte geschiedenis van de afgelopen veertig jaar, om dan vooral te wijzen op al het frisse groen dat zich in breed in de kerk ontwikkelt. Dat zijn mensen die op zoek gaan naar nieuwe vormen van religieuze bijeenkomsten en die vasthouden aan de bevolgenheid van het evangelie. Van Loon geeft zelf toe dat niet al het frisse groen tot wasdom komt. Ook nu haken mensen af. Maar op zoveel plekken schieten initiatieven uit de grond dat er met recht sprake is van een lente in de kerk. Op zijn reis langs gelovig Nederland gaat Van Loon ook te rade bij onderzoekers en deelt hij hun kennis. Behalve voor de lente heeft hij ook oog voor kerken waar het moeizaam loopt, waar ondanks verwoede pogingen geen mensen aanhaken, waar het kerkhof de meeste leden opeist. En toch... het kan bemoeiend zijn te weten dat er plekken zijn waar jongeren aanhaken, mensen tot geloof komen en zich laten dopen. Van Loon besluit zijn tocht met tien aanbevelingen die doeners en denkers in de kerk op een spoor kunnen zetten. Eén van zijn conclusies: 'Het is God zelf die de kerk bouwt, Hij is de bouwer, ik ben de sjouwer.' Een mooie en soms ook troostrijke gedachte. (TJT)

Lente in de kerk, René van Loon, KokBoeken-centrum, ISBN: 978 904 353 3706, 18 euro

VOLGENDE KEER in G eandewei

*De kleine groep als het lijntje
naar de kerk*

